

HOLSTEINBORG GODS

SKOV-HISTORISK TUR

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

PRAKTISK:

- Vær omhyggelig med at **NUL-STIL TRIPTÆLLEREN**, nøjagtigt når man kører ud **på asfalt-vejen !!**
- Kør så vidt muligt i samme afstand til bilen foran, for at triptællingen kan hjælpe bedst muligt.
- Når der er **høj midter-rabat**, da blot fortsæt med fx de to højre-hjul i denne rabat!

S T E D	B E M Æ R K N I N G	SE t. TRIP KM. SIDE	
HOLSTEINBORG (HBG) Udkørsel → t.H asfaltvej	Borg- og ladegårds-komplekset med voldgrav om i 21 m. højde over havet er anlagt i årene 1598 – 1651		
	HBG Park's barokke have-del fra 1725	→	0,00 !
	Marmor mindestøtte indviet med 1200 gæster 1870 H.C. Andersen skrev sangen dertil	→	0,35
	"Allehuse" ex. t. savværksarbejdere, nu: lejeboliger I det nordlige i bindingsværk "Lille Allehus" samlede modstandsbevægelsen nedkastede våben fra England under Besættelsen – skytte Kaj Pedersen 1943-45	←	0,7
STRANDSKOV t.v. I vejkant	"Strandskoven" løber direkte ned i havet mod syd. Herfra og til skovens nordende er der c. 6½ km. Den blev "indfredet" 1790		
	Robinie / falsk accasie er rods kud efter et træ, plantet i 1821	←	1,5
← t.V ad grusvej GAMLE HESTEHAVE	(ex. Bisserup Savværk 1936 – 1995) Selvforynget bevoksning på pladsen. NAVNETRÆ: "Savværks Eg" stod midt i savværket. * Ca 250 år / omkr: 460 / Ø: 146 ca 1756	→	2,0
	(NAVNETRÆ: "den Gl. Skovrider & Hans kone" 1812) * 130 år / højde: 40 m / Ø: 130? / De to ædelgraner fældet 1942. De var plantet for: * Skovrider 1808 – 53 G.H. Oppermann (1781 – 1857) * Fru M. B. Clausen (1787 – 1838)	→	
	Låge+sti over bybækken ind til "Krøblingens Hus" Her boede den rigtige hovedpersonen i H.C. Andersens eventyr "Krøblingen" fra 07.1872 * syerske Ane Margrethe Pedersdatter (1839 – 1914)	→	2,2
	NAVNETRÆ: "Skovfoged egen" anslået fra 1586 * 1892: / ca 300 år / højde: 22 m / ... / Ø: 110 / * 2000: / ca 414 år / / omf: 580 / Ø: 180 /	→	2,25
	<u>Bisserup Skovfogedsted</u> fra 1735 / 1840 Trefløjet idyl med træpumpe på gårdspladsen * Skovfoged –1747 – 73- Chr. Fr. Jensen * Skovfoged 1837–1852 Henrik Rasmussen (.... – 1877) * Skovfoged 1852- 1853 Peder Hansen () * Skovfoged 1858- 1924 Jørgen Madsen (1844-1934) * Skovfoged+Skytte 1922–1933 O.L. Bang (1899-1992) * Skovfoged 1942- 1959 G. Kreuøjsen (1907 -) * Skovfoged 1959- 1995 Aage Karholt (1928 - **)	→	2,3
	Nu: Leje bolig		

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

<p>← t. Venstre</p> <p>→ t.H i vej-T</p>	På jorddige: Meget høj dobbelt-kastanie * / ca 180 år / høj: ... / omf: 440 / Ø: 140 / ca 1826	→	2,45
	ØSTRE HOVEDVEJ		
	”Museumsstykke”: Selvforynget bøg fra 1828	→	2,55
	NAVNETRÆ: ”Elisabeths Bøg” 1880 * Ellen Elisabeth Lindholm (1858 – 1943) gm 1880 Chr. C. lensgreve H.-H. * / 126 år / omf: 380 / Ø: 121 /	→	2,75
	Store sletter efter storm 121999	→	2,8
<p>RUDE SKOV</p> <p>I vej-T ← t.V</p>	NAVNETRÆ: ”W.H. Klüwers Ege” 3 ege plantet 1802 * / 204 år / omf: 356 / Ø: 119 / * Birkedommer Wulf Heinrich Klüwer (1788 – 1837)	↔	3,0
	<p>* Wilhelmine komtesse Reventlow (1784-1868) gm. 04. MAJ 1808 F.A. lensgreve H.-H. (1784-1836)</p> <p>”NAVNETRÆ”: Tændte DK’s (og Skandinavien’s) FØRSTE JULETRÆ på HBG 12.1808</p>		
<p>WILHELMINEVEJ</p> <p>VESTRE HOVEDVEJ → t. Højre</p> <p>På begge sider ↔</p> <p>Vejdæmning med:</p>	NAVNETRÆ: ”Mies Høj” – gravhøj fra stenalder – med ”Evers’ Eg” på toppen. Dette efter en romantisk affære, der uplanlagt bar frugt, hvorefter de blev beordret at gifte sig i 1886 – af storesøster, lensgrevinde Elisabeth! 1886 * Marie Alexander v. Lindholm (1861 – 1933) * Anton Mazanti Evers (1857 – 1951) ViceAdmiral * / omf: 290 / Ø: 92 /	→	3,05
	NAVNETRÆ: ”W.H.C.L. Klüwers Eg” 1802 * Godsforv -1790-1808 W.H.C.L. Klüwer (1753-1836)	←	3,25
	Stenalder gravhøj	→	
	I rævegrav i den markante bakke i lærkene blev ca 1950 fundet kraniet af pige fra Keltisk Jernalder.	←	3,5
	Skovhovedvej forbinder Fuirendal Skov 4 km m. nord m. Havet 2 km m. syd		3,5
	(ex. NAVNETRÆ:”Skovriderparret og Børnene” 1895) I dag: Kun stubbene ses i en halvcirkel ud fra vejen. * Skovrider 1853-1895 A.C.M. Oppermann (1819-1897) * A. Nicoline Rasbech (1829 – 1914) * Børn	→	3,9
	Stormfældet område; selvforynges 12.1999 To lave kæmpehøje i baggrunden, ”Jomfruhøjene”	→	4,05
	Ahorn. Naturligt opstået efter stormen 10.1967	→	
	Højryggede agre (fra ...?)	↔	4,2
	”Grevindens Kig” ud over Andemosens vestende Meget rigt fugleliv. Motiv meget brugt af malere.	←	
NAVNETRÆ: Ruinen af ”Jørgen Madsens Bøg” Kobberplade opsat af taknemmelige skovarbejdere 1924 * Skovfoged 1858- 1924 Jørgen Madsen (1844-1934) * / 314 år / omf: 520 / Ø: 165/ Afbildet på maleri 1864	→	4,45	
Andemosen på begge sider. Dæmningen ca 1850 Motiv meget brugt af malere, bl. a. på maleri fra ca 1865	↔		

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

LUDVIGS SKOV	I årene 1852 – 90 blev hér i området inddraget og tilplantet 360 tdr. l. landbrugs- og overdrevsjord. Navnet efter daværende lensgreve Ludvig Holstein-Holsteinborg (1815 – 1892)	↔	
	NAVNETRÆ: ”Bents Lind” 1881 * Lensgreve Bent H.-H. (1881-1945) * / omf: 250 / Ø: 80 /	←	4,55
	Proveniens-forsøg anlagt af Statens Forstlige Forsøgsvæsen i 1951	←	4,6
	Skår gennem skoven: Højspændings-ledninger 1964	↔	5,05
	”Ting-stien” forbinder Nyrup by (mod øst) med Rude Politistation	↔	5,2
	NAVNETRÆ: ”Morten Jensens Graner” fra 1856-60 De store graner på jorddiget langs vejen er resterne af dem, der blev plantet på gårdmandens lod: * Gårdmand Morten Jensen, Rude ()	→	5,3
	”Dansehøj” fra bronzealder – med fyr på. – Hér samledes Rude bys bønder, når oldermændene ”tød” i hornet. Her-til gik byens marker – førend skov-tilplantningen i 1856-60	←	5,4
	Mindesten for Sønder Jyllands ”genforening”1920	←	
PAS PÅ: megen TRAFIK → Lige over	Nuværende Skælskør – Næstved landevej blev anlagt i et mere lige forløb i vinteren 1879-80	↔	5,55
SKOVHOLMENE SKOV de næste par kilometer. Ejer: dir. Niels Jacobsen			
	Resterne af den ”Gamle Landevej” SKÆ – NÆS	→	5,65
	NAVNETRÆ: ”Møllerens Ege” blev plantet på Rude Vindmøllens nedlagte tjeneste-jord i 1852	↔	5,75
	Møller Egene underplantet med Japansk Kirsebær	←	
SYLLINGE SKOV	Bebyggelsen S. allerede nævnt i Jordebog 1231 Ved 1800-tallets slut henlå store dele som mose og kær.		
	”Kjølens Sving”. Efter episode med: * Forstkandidat 1950-51 Niels W. H. Kjølens (1930- **)	←	5,85
	Møller Egene underplantet med lind	→	
	NAVNETRÆ: Den store eg over granerne: * ”Skovløber 1927-66 Harald Jensens Eg” (1899 - 1988) * / 90 år / omf: 310 / Ø: 99 /	←	5,9
	(NAVNETRÆ: ”Birke-Porten”) Nu forsvundet (kun stub i hver vejside) fældet 19.....	↔	6,0
I vej-Y	NAVNETRÆ: ”Skovfoged Jørgensens Thuja” * Skovfoged / Fuirendal Skov 1904-1940 J.M. Jørgensen (1876 – 1940) * / ca 70 år / Ø: 24 /	→	6,3

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

BØGEBJERG I baggrunden Asfaltvej ← t. V	Selvstændig skov under Fuirendal Gods siden middelalderen. Det oprindelige grænse-dige ses.	↔	6,5
	Bøgebakken, 31 m. o.h. (NAVNETRÆ: Her stod den enorme ”Bøgebakke-Bøg”, der kunne ses langt ud på Smålandshavet). Den væltede en stille sommerdag 1954 lige foran Grevindens bil – i en alder af - 158 * 1894: / 104 år /	←	6,95
	Langdysse fra stenalder. I historisk tid mødested for Venslevs bønder.	←	7,15
	NAVNETRÆ: ”Ellen Rasmus’ Ege” tjenestejord 1890 tilplantet; egne er i dag overstandere. * / 116 år / omf: 260 / Ø: 83 /	←	7,2
	Fuirendal – Venslev		
	”Fuirendal Søndre Skovfogedsted” stuehus ca 1870 Stalde (indrettet ti 1 bolig 2005) a. 1840 * Skovfoged -1786- Jens Larsen (17... - 18...) * Skovfoged (1832-1835) Peder Nielsen ((1801-1870) * Skovfoged 1837 – 1853 Niels Hansen Sønderbye (18... - 18...) * Skovfoged 1867 – 1904 Jacob Hansen () * Skovfoged 1904 – 1940 J.M. Jørgensen (1876-1940) * Skovfoged 1940 – 1942 Kristen K. Sommer (1886-..) * Skovfoged 1936 - ** Ejnar Madsen (1915 - **) Nu: Leje bolig.	←	7,35

PAUSE -- PARKÉR			
FUIRENDAL SKOV På pladsen Asfaltvej: ← t. Venstre	Skovfogedstedets arbejdsplads: * Stor bøg fra: ca 1795 * / 211 år / omf: 310 / Ø: 99 /	→	
	* Bagest det sorttjærede ”Køkkentelt” ca 1870 * Tørrelade for egebark. Denne produktion til garve-syre for sadelmagere betød meget hér.	→	
	Sid ind! Vi fortsætter		7,7

I markkant	NAVNETRÆ: ”Ostekars Eg” * / omf: 308 / Ø: 98 /	←	8,4
Vej-T: ← t. Venstre	”Fuirendal 1” NAVNETRÆ: ”Ulrichs Eg II.” del af bevoksning 1949 * Greve Ulrich H.-H. (1949 - **)	→	8,95

Let t.Venstre – lige-ud	Grus indkørsel		
Sædegården FUIRENDAL	FUIRENDAL svandt ind ved lensafløsningen 1921 fra ca 500 til 105 ha – ved afgivelse af jord til ca 30 husmandssteder hér omkring.		
	Trefløjet hovedbygning fra 1609 Nu: Leje bolig	→	9,0

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

	Fuirendal Kirke ligger ”med indenfor” det oprindelige voldsted. - Én af HBG’s ex. 14+6 sognekirker! Har et rigt inventar.		
Ad udkørslen → lige ud			10,2
Vej-T ← t. Venstre	”Nyrup 1”		11,4
NYRUP landsby Nr 9: Nr 7:	”Ørebjergvej” t.v.: Gl. Næstved – Skælskør landevej til 1880.	←	12,35
	Fattighus, lavt m. bindingsværk ca. 1730	→	12,7
	Pogeskole m. bindingsværk ca 1830	→	
PAS PÅ meget TRAFIK → Lige over	Landevej	↔	12,8
Vej-Y → t. Højre	Skovvej		13,0
	”Gamle Skovridergård” (1853 – 1928) med lade i granit * Skovrider 1853 – 1895 A.C.N.M Oppermann (1819-1897) * Skovrider 1896 – 1928 Michael Jensen (18...-1953)	←	13,2
	”Ny Nyruphus” blev bygget 1966 * Skovløber 1962 - f1970 Otto Jensen (19... - **)	←	
	Gamle ”Nyrup Skovfogedsted” (17... - c. 1850) a 1830 * Skovfoged 1844-1846 Henrik Rasmussen (1811-1877) * Skovfoged 1835 – 1845 Peder Nielsen (1801-1870) * Skovløber 1896-1913 Niels Andersen (1848-....) * Skovløber 1914-1923 Laurits Petersen (1887-....) * Skovløber 1924 - 1936 Thorkild Nielsen () * Skovløber 1931-1934- Hans Jø. Nielsen (1904 -....) * Skovløber 1927-1966 Harald Jensen (1899-1988) Nu: Privatbolig	→	13,55

RUDE SKOV → t. Højre Grusvej ← t. Venstre	(NAVNETRÆ: Vættet stub: ”Mimi’s Lind”) * Komtesse M. Holstein 1883–1954, gm greve F. Moltke	→	13,85
	Skovhovedvej		14,0
	”Skyttevej”		14,5
	NAVNETRÆ: ”Polly’s Eg” navngivet på hendes 75 års dag * / 90 år / omf: 270 / Ø: 86 / 01.04. 2001 * komtesse Polly Holstein (1926- **) gm. A. Coronéos.	→	
	Tilplantet overdrev fra c. 1850. Stormfældet gran 12.1999, atter tilplantet.	→	
	ex. Skyttested 1840 ex. produktions-sted for fasaner 1983 –2005: * Skytte 1943 – 1983 Kaj Pedersen (1916 – 2005) * Skytte 1983 – 2005 Finn B. Hansen (19... - **)	→	14,25
	Gule Hus 1790 / 1890. Ex: skovarbejder, nu: lejehus	←	14,85
	Røde Hus 1902. Landarbejder, nu: lejehus, længe ledigt	←	14,9

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

<p>→ t. Højre HOLSTEINBORG VEJ</p>	<p><u>"Dommergård"</u> 1818 / 1910 / 1952 ex. Dommerens tjenestebolig – 1919: ? Birkedommer -1837-1854 ... Lund (18(08) – 1854) * Birkedommer 1856 – 1863- H.V.Fiedler (1808-1887) * Birkedommer -1872-1874- L. Hørup (18... - 18...) * Birkedommer -1899- ... Hansen (18... - 18...) * Birkedommer -1905-1919 Rud. Hyrup (1856-19...) Lejebolig 1919 – 1940: Skovriderbolig og skovkontor 1940 – 1966: * Skovrider 1928-1946 Jens Ev. Rasmussen (1900-19...) * Skovrider 1946-1983 Lars Vigen (1913 – 2003) Nu: Leje bolig.</p>	←	15,1
	<p>Arrestforvarer privatbolig: * Arrestforvarer - 1916 - Krarup * Arrestforvarer 1901-1921 Anders Larsen (1859-c1949)</p>	→	15,35
	<p>Graverhus * Graver – 19... Peter Petersen (..... – 1982)</p>	→	15,4
	<p><u>Rude Arresthus:</u> 1810/33 – 1919 <u>Rude Politistation + -tjeneste-bolig:</u> 1921 - 1979 * LandOverbetjent 1919-43 Marinus Matthiasen (1876-1943) * LandOverbetjen 1943-1967 A. Kidholm (1908-1966) * Politiassistent c1967-6.1973 J. Skjærlund () <u>Ret 1810/33 – 1979:</u> "Bitingsted for Dommeren i Korsør og Skælskør købstæder, Vester Flakkebjerg Herred og Holsteinborg Birk" (se under Dommergård).</p>	→	15,55
	<p>NAVNETRÆ: "Sparekasse Eg II." blev plantet 02.11. 1960 på Sparekassens 150 års dag af Lensgreve Erik H-H. (formand) og skovfoged Aa. Karsholt, BIS</p>	→	
<p>← t. Venstre OLSTRUP VEJ</p> <p>I indkørslen</p> <p>På plænen</p>	<p><u>"Puthus"</u> bygget af dårlige krigs-materialer 1942 Ex: skovchauffør * Skovchauffør 1921-a.1965 Henrik Larsen (1899-1980) Nu: privat bolig</p> <p><u>"Kulgravgård"</u> udflyttet 1780 fra landsbyen Sterrede. – Stuehus a. 1840. Avlsbygninger (brand) 1946 * Skovrider 1983 – 2000 Mikal Herløw (1942 - **) Nu: Leje bolig</p> <p><u>"Birkely"</u>. Nordlige ca 1840, sydlige gule ca 1890 * Murermester -1835-1850- ... Birch I. (.... – 1899) * Murermester 1893-1918- Birch II. ()</p> <p>Skovfoged bolig: * Skovfoged 1963 - 1997 Lars Rasmussen (1937 - **) Nu: Leje bolig</p> <p>Stendysse med to kamre & skåltegn (Sagn: Om trolden i Grænge bjerg).</p> <p>Langdysse – med bøg på</p>	→	15,6
	<p><u>"Kulgravgård"</u> udflyttet 1780 fra landsbyen Sterrede. – Stuehus a. 1840. Avlsbygninger (brand) 1946 * Skovrider 1983 – 2000 Mikal Herløw (1942 - **) Nu: Leje bolig</p>	←	15,85
	<p><u>"Birkely"</u>. Nordlige ca 1840, sydlige gule ca 1890 * Murermester -1835-1850- ... Birch I. (.... – 1899) * Murermester 1893-1918- Birch II. ()</p> <p>Skovfoged bolig: * Skovfoged 1963 - 1997 Lars Rasmussen (1937 - **) Nu: Leje bolig</p>	→	16,0
	<p>Stendysse med to kamre & skåltegn (Sagn: Om trolden i Grænge bjerg).</p> <p>Langdysse – med bøg på</p>	→	

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

Fem – nu forhenværende – FORPAGTERGÅRDE ... passeres over nogle kilometer	Blev sammenlagt til én gård: (Kulgravgaard) i 2000 Tilbage på restparcellerne er de tomme driftsbygninger samt udleje boliger: * ex Møllegaard hvid trælade * nu (Ny) Kulgravgaard gul mursten, røde tegl * ex STERREDEGÅRD m. lade i kampesten Gadekæret på marken fra byen, Sterrede, nedlagt i 1780 * ex GADEGÅRD i svinget sidste rest af byen Olstrup, nedlagt i 1780 * ex Kirkeskovgård gul og bindingsværk	Bag ← ← → ← ←	16,25 16,9 17,2
	Granstykkerne på begge sider samt sø-anlægget med hvide bænke blev eksproprieret af Statens Jordlovsudvalg fra Holsteinborg Gods som ”hjælp til betrængt lille naboliggende landbrug!” Er disse anlæg efter hensigten med hermed?	↔	17,6
Grusvej ← t.Venstre	”Grængebjerg hus” hører til Skoven 1840 / 1900 * Jæger -1755- Rasmus Nielsen () * Skytte 1859 – 1892 Morten Larsen (1827 – 1899) fungerende skovfoged 1892-1899 do. * Skovløber 1899-1909 Jørgen Larsen (18.. – 1909) * Skovløber 1910-1931 Rasmus Rasmussen (1876- ...) * Skovløber -1919- Hans Nielsen () ??? * Skovløber 1927-1966 Karl Larsen (1902-1982) * Skovarbejder 1980 – 1994 Hans Jac.Larsen (1960– **)	→	17,85
KIRKESKOV Ned ad bakkerne	Kendt allerede i 1476, hvor den sælges af Sønder Bjerge sognekald; skoven kom først 1597 til herregården Snedinge. Ahorn-selvfornyelse efter storm 10.1967 Bøgeskov alvorligt tyndet af stormen 12.1999 1 række bøg, med 3 rækker gran (nu ryddet) ”Dødsdømte” pyntegrøntstykker: Cypres. Kan ej bruges mere! Normands-gran: klippes endnu 2 gange. Stormfalds-areal 12.1999. Nu: Selvforynget i hegn (NAVNETRÆ: ”Madpose-Træet” var en meget gammel, kæmpe bøg, der stod hér til efter 1890. Hove-ribønderne hængte deres mad op hér, når de var i skoven.) * 1892: / 106 år /	↔ ↔ ← → → ↔ →	17,9 18,1 18,3 18,4 18,8 18,85
→ t.Højre KASTANIE-ALLEEN	Plantet i 1779 af lensgreve Henrik H.-H.	↔	19,1
Guidning på dette vejstræk vil ske senere – i modsat retning!			

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

→ t.V Sædegården SNEDINGE	Snedinge hovedbygning har på sydsiden et højt fundament, grundet at huset stod op af voldgrav og den da omkringliggende sø. Det gamle middelalder bygnings-kompleks nedbrændte 1788, og den nu-værende bygning opførtes på den gamle i 1790	→	20,4
	Avlsgården har nogle af HBG Gods' 16 fredede bygninger. Specielt blik-tagernes tilstand og problemer med at blive brugt driftsmæssigt	→	
	m. V.: ex. Kostald; nu: museum 1640		
	m. N.: ex. Agerumslade 1663 Nu: Moderniseret til græsfrø-lager og -tørreri.		
	m. Ø.: ex. Garager; nu: intet! (boliger ??). 1567		
KØR IND – VEND -- PARKÉR.			
SNEDINGE MUSEUM	Landbrugs- og skov-historie, landbo-hjem, brand-slukning, håndværk o.m.a. Når åbent: café.	→	20,55
→ t. Venstre	Asfaltvej		20,55
KASTANIE-ALLEEN	"Rützows Hus" : et lerstampet 1 familjes hus 1802 * Godsforvalter -1835-1851- Ad C Rützow (1800-1852)	→	20,9
	"Kildehuse" i bindingsværk. ca 1840 Navn efter hellig-kilde; dens brønd nedlagt ca 1910	←	21,2
	"Skadetorns Fold" er marken mellem havdiget (i baggrunden) og Kastanie-Alleen. Arealet ligger i -3 m. under havet og var en fladvandet havbugt indtil 1910	→	21,4
	"Tørremølle Bro" med jerngelænder over kanalen gravet for at skaffe vand til et tørve-ælder ca 1780	↔	21,7
	"Enghovedhegn" er stendiget løber ca 30 km ind midt i Sjælland. Det er bygget 1590 og markerer seks slags grænser.	→	22,0
	"Skjelhus" . 1760 ex. firlænget skovfogedsted/Enghoved- og Kirkeskoven * Skovfoged 1789-91- Hans Hendrik () ex. smedebolig: * Smed 1829-1831 Sommer * Smed 1832-1833 Høyer * Smed 1834-1838 Petersen ? * Smed H.T. Hertz (... - 1866) * Smed 1846-1853 L. Hertz (... - 1889) * Smed ... - 1901 Jens P. Nielsen * Smed Christian Pedersen * Smed -1930-1945- Georg V. Nielsen * smed 1947-1951 Eskild Larsen * Smed 1951-1975 Eigil Olufson (1910-1975) * Smed 1976-ca1983 Erland Roland (1923- **)	→	22,05
	nu: lejehus		

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

overfor	ex. smedje for Holsteinborg hovedgård 1772	←	
	”Enghoved” er halvøen mod syd, der var skov til 1804; derefter ryddet til dyrket mark m. tørveskær. Randbevoksningen er rest af den oprindelige naturskov, hvor ”kampen mellem eg og bøg” tydeligt ses. Braklægning i kystnære områder p.g.a. vildtskader	→	22,4
	”Øksenbjerg huse” blev bygget som boliger til polske roepiger. ca 1890	←	22,5

Udsigt ud over:	* ”Holsteinborg Inder-nør”: 375 ha fladvand, der tilhører HBG Gods. * Istids sten-strøning ud over vandet. * Natura 2000 + c 15 andre fredninger * Øen ”Fuglehøj” med kæmpehøj. I baggrunden: vejdæmningen til Glænø, bygget 1881, der indgik i H. C. Andersens historie: ”Vænø bier efter Glænø” 08.1867	→	22,55
	”Iskælderhus”, gult m. stråtag, lerstampet 1802 * H. C. Andersen skrev historien: ”Gjemt er ikke Glemmt” om datteren hér i 10.1866 * datter/avlsforvalter Oline Petrea Højer (1813 – 1885) Nu: Udleje bolig	→	22,8
Udsigt ud over:	”Svenskeng”. Miljøfølsom eng med tidevandsområde; god fuglebiotop. <u>NAVNETRÆ</u> : På kæmpehøjen under ”Egetræet” fik H.C. Andersen ideen til historien: ”Det Gamle Egetræs sidste Drøm” 11.1856	→	22,9

HOLSTEINBORG	”Jægerhus”: Opført c. 1690 med kældre. Nu: udleje * Jæger -1744-47 Jens Jørgensen () * Revirjæger 1901-1925 Vilhelm Ferd. Bang (1858–1930) * Revirjæger 1893-1901 Chr. A.E. Lommer (18...–19...) Nu: Leje bolig	→	23,1
	”Kuskehus” opført for herskabskusk 1907 * Herskabskusk ... - 1908 Adolf Svendsen (... – 1908) * Tømrer - Nielsen () Nu: udleje bolig.	←	23,15
	”Solbo” opført til fasan-opdræt. (Se u. Jægerhus). 1892 Nu: udleje bolig for to familjer.	→	23,2

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

HOLSTEINBORG	Gl. Hollænderigård: gul hovedbygning m. sidefløje 1820	➔	23,3
	a) Gul hovedbygning Nord: * Holsteinborg sogneråd * Holsteinborg Sparekasse 18... - 1925 * Godsadministration + Estlands Konsulat. b) Hovedbygning Syd: Mejeriforpagtere 1816-1902: c) Hovedbygning Syd: Mejeriforpagtere 1816-1902: * Inspektør (LBG) Ole Adler 1959 – 1994 * Inspektør Hans-Henrik Pedersen 1994 - ** d) ex. mejeri, hvidt. ca 1720 Nu: Tømrerværksted		
	Borg- og ladegård set over voldgraven fra nord	➔	
HOLSTEINBORG vej ➔ BISSERUP	HBG Park 1725	➔	23,5
	Strandskov, (se tekst forrest i dette sæt)		
BISSERUP Landsby (BIS) HOLSTEINBORGVEJ	Ret ens proportionerede huse langs vejens begge sider. Bindingsværk og spåntækkede gavle. Anlagt som gade for diverse fabrikationer ca. 1790 – 1815 (Kakkelovns-fabrik, fajance-fabrik, sæbe-syderi, hør-væveri m.m.)		
Nr. 203	”Jacob Skovmands Hus” fra a. 1840 * Skovløber 1892 – 1956? Jacob Jacobsen (1868 -)	←	25,5
Nr. 207-09	”Industri-huset” rummede førhen fajance-fabrik * Fabrikør ... Gesner (18...-18...)	←	25,55
	Missionshus. Eet af 13, som lensgreve Chr. H.-H. hjalp med / etablerede c. 1900	➔	25,7
	Holsteinborg Brugs første formand fra 1872 var landets statsminister, lensgreve Ludvig H.-H. <u>NAVNETRÆ</u> : Eg m. kobberplade fra 125 året 1997	←	
➔ t.h. BISSERUP HAVNEVEJ Nr 9	Det meste af nuværende bebyggelse er fra ca 1900		25,75
	Poge skole som Grevskabets seks andre ca 1830	←	25,85
	Holsteinborg præstebolig Skuespillerinden, Ulla Jessens barndomshjem		25,95
STRANDENG	Skole – Grevskabets havde 24 – så sådan ud 1815	➔	26,0
	Der hører 13 km kystlinje m. strandenge til Holsteinborg Gods	➔	
Nr 58	Toldbetjente-bolig bygget i 1842	➔	26,4
Nr 62	”Fiskergården” bygget ca 1800	➔	26,5
	Lodskroen. Frasolgt Holsteinborg	←	26,55
➔ t. Højre			

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

BISSERUP HAVN → t. Venstre	Havne-området har tidligere haft købstads-rettigheder. – Havnen lå på Holmen syd for indtil ca 1790 Her er tre brugergrupper: * Fiskerne * Lystsejlerne m. gæste-sejlere * Småbådene inde i Skovkrogen.	→	26,7
	Havnemolen blev bygget af lensgreve F. A. 1810	→	

Følg kysten frem	I vej-Y ← t. Venstre		26,8
PARKÉR! Gå til:	Lodskroen: Frokost!		26,9

Retur → HOLSTEINBORG			
Kør → over broen. Parkér! Gå → Gennem port t.h. for Syd-Tårn → Parken			
Afslutning			

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

GODSET

Et **GODS** er tit et noget uklart begreb, der forbindes med historiske forestillinger, der ikke har været aktuelle i århundreder. Begrebet et **GODS** kan typisk opdeles i:

- *) de ” historiske kulisser ”, der er typisk ved større, smukke landskaber og med en – alt for stor – historisk bygningsmasse, samt
- *) produktions-delen (driftgrene, aktiviteter), der prøver at tilvejebringe en bæredygtig økonomi ikke blot til virksomheden, men også til vedligeholdelse af den historiske kulturarv på stedet.

HERREGÅRDS - MILJØET

Definitionen på den almene opfattelse begrebet **HERREGÅRD**, favner i virkeligheden bredere, end de fleste personer forbinder med dette emne. Hver for sig er der selvstændige betegnelser for en herregård, og til sammen danner de helheden. De kunne være:

BYGNINGERNE
(fredede og bevaringsværdige)
PARK- OG HAVEANLÆG
INTERIEUR OG ARKIVER
PRODUKTIONER OG BESKÆFTIGELSE
HERREGÅRDS-LANDSKABET
HELHEDEN

Holsteinborg er en smukt beliggende herregård med et velbevaret, storslået bygningsanlæg, der dominerer omgivelserne stærkt. Der findes i dag 174 bygninger på Holsteinborg gods.

Hovedbygningen og ladegården er sammenbygget og ligger på det store voldsted på ca. 200 x 100 m. Det har på tre sider en bred grav, afbrudt i et af hjørnerne. På den østlige side er graven nedlagt 1892. Centralt i hele anlægget er en stor kvadratisk ridebane.

Ladegården har en homogen stil og materialekarakter. Anlægget er strengt symmetrisk og alleerne og parkanlægget understreger bygningernes øst-vest akse og forlænger den ud i det omgivende landskab.

Alle fire alleer i parken på Holsteinborg er plantet i 1725. Den store midteralle mod øst er anlagt med optisk virkning, så perspektivet forstærkes. Parken, der både har den franske haves formelle træk og den engelske haves store plæner med trægrupper, omfatter et areal på 28 tdr. land.

Holsteinborg ligger ved kysten i læ af den øst-vestgående randmoræne ved det stille vand mellem fed og småholme. To højre spir kan ses over den kraftige beplantning, der omgiver Holsteinborg. Herfra bølger alleerne ud over det småbakkede terræn. Alleen mod vest fra 1779 er lagt lige under, men langs toppen af randmorænen med udsigt over vandet.

Langs alleerne ligger en række af de bygninger, der hører eller har hørt til gården. Bygningerne, der er fra forskellige perioder, har rummet mejeri, savværk, smedje, godsinspektørbolig, arbejderboliger osv. Alle husene har navne, og der findes kulturhistoriske fortællinger om hvert hus.

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

HISTORIE.

HOLSTEINBORG GODS ligger med sine 13 km kystlinje ned til Sydvest-Sjællands sydlige dobbelt-kyst, der med en række af øer, holme og rev opdeler vand-områderne med de rolige indvandes lagunekyster fra det rå hav udenfor med kysten under stadig nedbrydning. - Dette egenartede sceneri har gennem tiden tiltrukket og inspireret særdeles mange malere og digtere – fx H. C. Andersen gennem 25 år.

HOLSTEINBORG har på c. 800 år alene haft tre ejere eller embeder; - og handlet én gang!!

Siden før år 1200 lå på det nuværende bygnings-anlægs område et forsvarsværk til beskyttelse af den nærliggende – da et flådestøtte-punkt – Bisserup Havn. Med navnet **BRÅDE** kendes godset som et lenssted under Roskilde bispestol helt frem til 1522, hvor Kronen overtog. Ældst bevarede jordebøger er fra 1290 og 1370.

Frederik II.s bestræbelser på at skabe kongelige enemærker i Nord-Sjælland medførte en række store godsmageskifter, hér bl. a. med Niels I. Trolle til Torupgård, der i stedet i 1562 fik **BRÅDE** Gods, der herefter bar navnet **TROLHOLM**.

Det store voldsted blev snart efter indgravet, et næsten helt symmetrisk borg- og ladegårdsanlæg blev bygget i årene 1598 -1651. Ligeledes blev ladegården på den nærliggende sædegård, Snedinge bygget 1567 - 1667. (Godsets arkiv har sager helt tilbage til 1400-tallet).

Da amtmand over Flensborg Amt, Ulrich Adolph Holstein (søn af dansk oberst Adam Christopher) år 1700 erhvervede Baroniet Fuirendal, blev grunden lagt for den nuværende slægt som ejere af gods i Sydvest-Sjælland. I 1707 købte han de to sædegårde **TROLHOLM** og **SNEDINGE**, som 01.1708 opgik i **GREVSKABET HOLSTEINBORG**. (Dette omfattede bl.a. 14+6 kirker, 11 hovedgårde/godser, 84 landsbyer, 7 poge- og 24 skoler).

Denne første lensgreve hér blev Frederik IV's svoger, og var i dennes sidste 10 regeringsår Rigets storkansler, og var Ridder af Elefanten. – Storkansleren etablerede 10 landsbyskoler c. 1710, og indbyggede Holsteinborg Kirke i 1728, der fortsat er **normal sognekirke** – den ene af Landets to eneste privatejede sognekirker i dag.

Den sjette lensgreve, Frederik Adolph, havde mange nære relationer til Reventlow og Bernstorff kredsen – og deres interesse- og aktivitets-fællesskab med landboreformer, økonomi og de spirrende nye politiske styreformere.

Få af utallige eksempler: I 1808 tændtes det *første juletræ* i Danmark (og Skandinavien); 24 skoler og 12 husflidsskoler blev bygget 1810 – 25, Danmarks første sygekasse oprettedes i 1811, Nord-Europas første Sparekasse i 1810, Sorø Amts Landøkonomiske Selskab i 1833. Et skub til erhvervslivet kom, da 11 industrier etableredes i Bisserup (fajance-fabrik, sæbesyderi, damaskvæveri o.m.a.). Også udkastet til Norges Ejdsvold Grundlov fra 05.1814 blev skrevet hér i Havestuen.

Syvende lensgreve, Ludvig var bl. a. konseilspræsident 1870-74. Denne og hustruen Mimi var vært for H. C. Andersen over 36 gange hér, samt i København. C. 50 af digterens eventyr, historier; fædrelands-sange, digte, rejse-beskrivelser - endog en opera - er skrevet eller inspireret hér.

Nuværende ejer siden 1977 er den 12te af familien: Kammerherre Ulrich greve Holstein – Holsteinborg. Hustru er cand. jur. Monica f. Sally.

Familjens daglige liv leves i hovedbygningen, hvis nordlige del blev bygget i 1598.

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

EJERE.

BESIDDERE - 1700.

HOLSTEINBORG. Fra 1200-tallet til 1522 tilhørte bryde-/sædegården BRAADE Roskildebispen, hvis lokale administration blev udøvet herfra af skiftende lensmænd.

Kronen overtog (i 1522 – altså endog før Reformationen) – Kirkens besiddelser hér. - I 1562 mageskiftede Frederik II sig til Niels I. Trolles godser i Nordsjælland mod BRAADE. Fem generationer af denne slægt besad således TROLHOLM til år 1707.

FUIRENDAL. Hovedgården Vindinge kendes tilbage til 1300-tallet. Ejendommen havde i de efterfølgende ca. 240 år frem til 1632 alene medlemmer af slægterne Sosadel / Dyre og Dresselberg som ejere – uden at være handlet..

Christian IV købte VINDINGE og overdrog den til en søn. Senere kom ejere af slægten Rosenkrantz. - Slægten FUIREN ejede sædegård og gods 1663 – 1700 og fik det ophøjet til BARONIET FUIRENDAL i 1677.

Amtmand U. A. Holstein blev baron til Baroniet Fuirendal år 1700.

GREVSKABET / GODSET 1708 – i dag.

I 1707 købte baron U. A. Holstein sædegårdene TROLHOLM og SNEDINGE, der sammen med Baroniet FUIRENDAL i 1708 gik op i Grevskabet Holsteinborg. (Fri ejendom i 1921).

I årene efter 1700/1707 har nedennævnte 12 (lens-) grever Holstein til Holsteinborg været besiddere / ejere af (Grevskabet) HOLSTEINBORG (Gods):

	<u>Livsperiode</u>	<u>Ejerperiode</u>	<u>Ejerår</u>
ULRICH ADOLPH	1664 – 1737	(1700)- 1737	37
FRIEDRICH CONRAD	1704 – 1749	1737 – 1749	12 !!
CHRISTOPH CONRAD	1739 – 1759	1749 – 1759	10 !!
CAY JOACHIM	1742 – 1760	1759 – 1760	01 !!
HINRICH	1748 – 1796	1760 – 1796	36
FRIEDRICH ADOLPH	1784 – 1836	1796 – 1836	40
LUDVIG HERMAN C. H.	1815 – 1892	1836 – 1892	56
F. CHRISTIAN C. C.	1856 – 1924	1892 – 1924	32
BENT	1881 – 1945	1924 – 1945	21
ERIK JOACHIM AD. FR.	1896 – 1970	1945 – 1965	20
IB	1923 – 1982	1965 – 1977	12
ULRICH	1949 -	1977 -	(25)
		Gennemsnitligt	25 år

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

MODERNE VIRKSOMHED.

De forskellige aktiviteter i dag er LANDBRUG, BOLIG-UDLEJNING, CONSULT, JAGT, SKOVBRUG samt KIRKE-GÅRD og KIRKE, udlejning af BÅDE- og STEJLE-PLADSER og GRØNNE AREALER..

Der ydes ikke mindst megen tid på naturforvaltning og publikums brug af naturen.

HOLSTEINBORG GODS AREAL (i ha.) 2002.

LANDBRUG	800
SKOV	546
GRØNNE OMRÅDER	32
HUSE m.m.	7
	1386

Af ansatte var der i 1921: 540 personer, i 1977 var der stadig c. 80. I dag er der kun 12 ansatte.

Byrderne i nutiden er hårdt belastende for økonomien. Fælles med andre primært producerende virksomheder er der et stigende tryk af skatter og afgifter, byrder ved den tiltagende hensyntagen til miljøet med – netop på disse ejendomme! – stærkt øget mængde af mange rådigheds-indskrænkninger, fredninger i landskabet, administrative belastninger fra det offentliges side etc. etc.

- * De primære produktioner giver et stadigt ringere resultat grundet produkternes salgspriser falder, hvor produktions-omkostningerne stiger. – Det er dette nettoresultat, firmaet skulle overleve med..!
- * Når ”gælden fra fortiden” ydermere skal afbetales, synes situationen tit kritisk.
- * Et gods er en moderne, rationelt drevet virksomhed, der virker under optimal opfyldelse af etiske og miljømæssige krav.

Byrder fra fortiden – som stadig belaster i nutiden – har denne type virksomheder en del af (her kun få eksempler):

- * Lensafløsningen (her 1921) betød en stor amputering af økonomien – med virkninger frem til nutiden; mange ejendomme endte med at afgive mere end 2/3 af det samlede areal.
- * De centrale sædegårdes store driftsbygninger er endt med at skulle vedligeholdes af dette tilbageværende, alt for lille areal. Holsteinborg Gods har ”glæden” af at eje 16 fredede bygninger med tilhørende vedligehold. – Heraf kan kun de 8 anvendes i praksis! Resten er tomme, historiske kulisser.
- * Omkostningerne ved skift af ejer-generation har på disse ejendomme været større, end man har kunne nå at konsolidere førend hver ny situation – med en ophobning af gammel gæld til følge.
- * Holsteinborgs skov-areal udgør ca. halvdelen af det totale areal. Flere gange har om-rådet ligget i stormes centre. – I 1967 tabtes 20 år normal hugst (= manglende indtægt!), i 11.1981 5 års og i 12.1999 7 års. Årlige driftsomkostninger og skatter vil stadig påløbe – samt oprydningen!

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

FREDEDE BYGNINGER PÅ HOLSTEINBORG.

Af det store voldgravsanlæg er endnu den søndre, vestre og nordre vandgrav intakt. Over den sidstnævnte fører en stenbro, på hvis modsatte side der ligger et lille porttårn med skydeskår og flankemure. Man skal igennem et nåløje – porttårnet – for at slippe ind til den ydre gårdsplads på holmen. Det er vel et af de sidste eksempler på forsvarsbetonet herregårdsarkitektur i dansk bygningskunst. - Både broen og portlængen dateres til ca. 1648.

Ladegårdens sydlænge er fra 1649, vestlængen fra ca 1650, og stenladen i nord fra 1651. Hele ladegården blev praktisk taget ødelagt ved en meget stor brand i 05.1980.

Fra avlsgårdens store gårdsplads ses boligens venstre fløj, som afsluttes med et ottekantet tårn i hver ende. - Denne del af anlægget stod færdig i 1649.

Den nordre længe, hvis gavl viser sig ved det venstre hjørnetårn, er det ældste afsnit og blev først påbegyndt i 1598. Hele byggeriet strakte sig således inden for Christian IVs regeringstid.

Før vi forlader gårdspladsen, er det værd at bemærke den smukke kurvehanksbue over to porte med sandstenstavler over. Tavlerne bærer Rudernes, Trollernes og Rosenkrantzernes våben.

HISTORISKE STEN I HOLSTEINBORG YDERGÅRD.

Foran kirkeporten ind til den indre borggård ses en samling af sten daterende sig fra 3.000 f. Kr. til 1890 e. Kr

Hånd-kværn til korn	Yngre stenalder ca. 3000 før Kr	HBG Parken V.
Grutte-sten til korn	Yngre stenalder ca. 3000 før Kr	HBG Parken V.
Sten med skåltegn	ynge bronzealder c. 1500 f. Kr.	Kirkeskov, Æskebjerg
Dobbelt døbefond	c. år 1000	Fuirendal Kirke ?
Vievandskar	c. 1160	Fuirendal Kirke ?
Sandstenstavle med inskription.	1648	HBG. over vestport
Sandstens løver med Heraldiske våbener	1650	HBG. Stod oprindeligt ved broens nordende.
Antvorskov Amts kgl. Vildtbanes grænsesten	”AA WB N 12 1772”	Sædegården Gjerdrup
Gravsten, flækket	1705	Fuirendal Have
Bro overlægger	1890	Kirkeskov SØ

FREDEDE BYGNINGER på sædegården SNEDINGE.

Det fredede ladegårdsanlæg på sædegården Snedinge tre km vest for Holsteinborg. Forbundet med den tre km lange kastaniealle ligger denne ældgamle gård, der indtil 1707 var hovedsæde i et større gods. Ladegården er smukt bevaret med bygninger fra 1567 til 1663.

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

LANDBRUG

Landbrugsstrukturen på Holsteinborg Gods kendes tilbage til jordebogen fra 1290. Efter 1500 tallets midte begynder de ansatte på de forskellige hovedgårde at træde ud af historiens mørke. -- I alt har der efter år 1700 hørt tre store sædegårde (Fuirendal, Holsteinborg, Snedinge) til Grevskabet, og otte andre herregårde eller godser til ejeren privat.

Landbruget på Holsteinborg Gods idag producerer på ca. 735 ha hovedafgrøderne korn (hvede , byg og rug) samt en meget stor andel græsfrø samt oftest også raps.

Halmen fra de afhøstede marker bruges for en stor del går til Godsets eget halmfyr, der både producerer varme til tørring af korn og opvarmning af en del boliger samt Kirke, administration og hovedbygning på Holsteinborg.

Landbruget beskæftiger tre faste maskinførere og ledes af en inspektør.

UDLEJE AF BOLIGER

Som et levn fra ældre tid, hvor et Gods havde behov for bolig til de mange medarbejdere, ligger der rundt omkring i landskabet store og små boliger af alle aldre og typer.

Holsteinborg Gods har ca. 40 udlejeboliger. De fleste af disse bliver lejet ud på helårsbasis.

Afstanden til motorveje er ca. ½ time og til København 1½ time.

Huse, der bliver ledige, vil blive annonceret på hjemmesiden: WWW.HOLSTEINBORG.DK og henvendelse med ønske om leje af bolig kan ske skriftligt hertil.

Boligerne ligger naturskønt ved skov og nogle også ned til vandet. De fleste har en størrelse på 120 – 250 m². Dog er der også nogle få store funktionær- og hovedbygninger.

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

SKOV PLANLÆGNING 1750 – 2001.

På Holsteinborg Skovdistrikt har der været en lang tradition for både strategisk (langsigs-) som driftsplanlægning. - Da så de to professorer i skovbrug på Landbohøjskolen i 1892-94 udarbejdede en ”Driftsplan for Grevskabet Holsteinborg’s Skovdistrikt” blev der skrevet skovhistorie! Denne plan fik stor betydning for skovplanlægningens udvikling helt op i ny tid.

” Blandt Landets Skovbrugsinteresserede har det Holsteinborgske Skovdistrikt haft et godt Ry på sig dets gode Omdømme er mere end velfortjent.” (1907).

En gennemgang af skovplanlægnings-princippernes udvikling på Holsteinborg Gods gennem godt 220 år kunne deles op i fem afsnit:

- * Tiden før 1780.
- * Perioden 1780 – 1892 er karakteriseret ved det tiltagende behov for - og dermed udvikling af - begreber (redskaber) som:
Beskrivelse – Opmåling – Taksering - Hugstplan
- * I 1892 – 94 blev den første store, samlede plan til.
- * Fra Plan 1907 til Plan 1960 afløste med nogenlunde regelmæssige mellemrum i alt 6 planer hinanden.
- * Forud for Plan 2001 var den digitale teknik kombineret med GSM-mulighederne udviklet til praktisk brug.

JULETRÆETS HISTORIE

I dag betragtes juletræet som et uundværligt element i alles jul i store dele af verden. For ikke længe siden var dette imidlertid meget lidt udbredt, men starten hertil skete på Holsteinborg .

I 1808 indgik komtesse Wilhelmine Reventlow fra Brahe-Trolleborg på Fyn ægteskab med den da 24-årige lensgreve Frederik Adolph Holstein-Holsteinborg, og med hende tilførtes Skandinavien et af sine væsentligste elementer i julen.

Den 24. december 1808 blev det første juletræ tændt på Holsteinborg i den lange Vintergang i Østfløjen. Det var pyntet med røde og hvide lys samt kulørt, udklippet papir.– Ingen drømte da om, hvilken stor udbredelse denne skik senere skulle få både i og uden for landet.

I 1865 skrev H. C. Andersen dette smukke julevers, der af grevinde Mimi Holstein blev brugt som julegave i Nord-Jylland:

*Paa Holsteinborg Juletræet staar
Med straalende Gaver og Kjærter,
En gren helt op til Limfjorden naar
Med hilsen fra Trofaste Hjærter*

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

H. C. ANDERSEN på HOLSTEINBORG

Vor internationalt kendte digter, H. C. Andersen, kom på **36** – både korte og meget lange – **besøg** hos familien Holstein. Han blev betragtet som en meget nær ven – nærmest som en af familien. Hans liv her er beskrevet 1937-38 i to bøger på grundlag af hans brevveksling med lensgrevinde Mimi f. Zhartmann og resten af familien.

Digteren lod sig inspirere af lokale personer, hændelser eller gåture langs vandet – og brugte dette i sine arbejder. Men ikke mindst blev opholdene her anvendt til selve det at skrive.

Således har han til **c. 40 eventyr og historier**, vers, sange og kantater, eller dele af rejsebeskrivelser, ja endog en opera, fået ideen eller de er blevet til her.

Utallige steder står stadig som dengang: navnetræer, mindestene, udsigter, huse etc. giver mindelser om hans tid og arbejder hernede.

HOLSTEINBORG KIRKE

Kirken fra 1728 er en af Danmarks sidste privatejede kirker, der fungerer som normal sognekirke. Den er således den eneste uafløste af Holsteinborgs oprindelige 17 kirker.

I alt væsentligt er den bevaret uændret. Loftet har stifternes våbener og monogrammer:

t.v. med Elefant-Orden under storkansler Ulrich Ad. lensgreve Holstein-Holsteinborg (1664-1737);

t.h. Christine Sop. komtesse Reventlow (1672-1757). Lensgrevinden var søster til kong Frederik IVs dronning Anna Sophie.

Kirken her har således mange detaljer fælles med de kongelige kirker på Fredensborg og Frederiksberg slotte. Kgl. hofmaler Hendrik Krock har i 1725 malet alterstykket: Jesus i Getsemane Have.

HOLSTEINBORG GODS

KØRE BESKRIVELSE / SKOV-HISTORISK TUR

HOLSTEINBORG PARK

Haven er 14 ha stor og er anlagt over flere perioder på sydskråninger med udsigt over Smålands-havet og de skovomkransede øer Glænø og Ormø.

Ældste bevarede del er den barokke, anlagt i 1725 bl.a. med fire lindealleer. Den midterste 2 km lange lindealle danner samtidig hovedaksen i både have og borg- samt ladegårdens anlæg. I 1979 etableredes buxbom parterre hækkene omkring slottet. Landskabsarkitekt H. Flindt supplerede i 1860'erne med en landskabeligt anlagt have syd og vest herfor med store plæner og spredte – ofte – sjældne træer isprængt små skovpartier. De vestligste dele af haven er anlagt efter 1892 af landskabsarkitekt Glæsel.

Langs vandet går flere stier med udsigtspladser over Holsteinborg Nor, ideer og motiver herfra er anvendt i mange af H. C. Andersens arbejder under dennes ophold gennem 25 år på Holsteinborg. I nordøstdelen af den barokke have ses en marmor mindesten, opsat af lokale beboere i 1870. Der er også etableret en mindesten i 1856 for H. C. Andersens efeu nede i vankanten imod sydøst.

Holsteinborg Gods har i øjeblikket 64 NAVNETRÆER plantet for børn i familiens ti generationer og for andre familiemedlemmer. I Parken udfør det gule Havehus står ”Sølvbrullups-Egen” fra 4. maj 1833, ved kysten i sydøst en mindesten for ”H.C. Andersens Efeuen”, plantet maj 1856. På kyststien står den trolldagtigt krogede, digteren ”Ludvig Holsteins Eg”. På Ridebanen i borggården står en lind plantet af H. C. Andersen 1860, ”hugget” hos skovfogeden på Glænø.

FRIVILLIGE FREDNINGER PÅ HOLSTEINBORG GODS

Det er positivt ofte at få tilkendegivet, at man glæder sig over de mange værdifulde elementer, der er bevaret og tilstede i Holsteinborg-området. Naturfredningsrådet (brev af 28.11.1984) udtrykker meget markant, at ”området indeholder selvstændige naturværdier og interesser”. Dette har ejerne af Holsteinborg Gods længe sandet og arbejdet for.

De senere ejere af Holsteinborg Gods har lagt forskellige intentioner i de frivilligt etablerede fredninger. Man har påtaget sig forskellige afsavn og byrder i de sidste generationer for, at den overordnede målsætning med fredningerne kunne holdes. Alene i de sidste omkring 60 år har Holsteinborgs besiddere frivilligt etableret 8 fredninger eller for almenheden adgangsgivende foranstaltninger, hvoraf de fleste stadig står ved magt.

Siden omkring 1936 har Holsteinborgs ejere taget initiativ til 8 større fredninger og landskabssikringer; de seneste er iværksat i 1983. Blandt fredninger er en frivillig aftale indgået mellem Holsteinborgs besidder og Statsministeriet den 11.11.1936, **der bl.a. skulle sikre bevoksningen på Ormø!** Denne blev også da af alle betragtet som særdeles særegen og bevaringsværdig, hvorfor der blev lagt stor vægt på, at skoven - bl.a. grundet dens rimeligt ringe størrelse - blev sikret imod slid fra for meget publikum, **og at bevoksningen og dens sammensætning i alle tilfælde med alle midler skulle bevares.** Til sikring af dette udtrykte Bekendtgørelsen: ”**Adgang** til Øerne **forbydes** enhver, der ikke forud har indhentet Tilladelse hos Ejeren eller dennes Befuldmægtigede.”